

КЛАСИФІКАЦІЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У статті подано класифікацію студентів ВНЗ з особливими освітніми потребами, складену на основі аналізу вітчизняних та зарубіжних досліджень з проблеми інклюзивної освіти.

Ключові слова: *особливі освітні потреби, студенти ВНЗ, класифікація студентів ВНЗ з особливими освітніми потребами.*

The article presents the students classification of higher educational institutions with special education needs, compiled on the basis of the analysis of domestic and foreign researches on the problem of inclusive education.

Key words: *special education needs, students of higher educational institutions, classification of students of higher educational institutions with special education needs.*

Зміни, що відбуваються в останні десятиліття в гуманітарній сфері життя суспільства, проявляються у посиленні уваги до проблем безперервної загальної та професійної освіти і соціальної інтеграції людей з особливими освітніми потребами. Соціальна політика нашої держави в цілому орієнтується на створення для таких людей рівних з іншими громадянами можливостей участі у всіх сферах життя сучасного суспільства [1]. Тому однією із соціально значущих проблем педагогічної науки і практики на даний момент є питання навчання студентів з особливими освітніми потребами в умовах вищих навчальних закладів.

Термін «особи з особливими потребами» був запропонований у Саламанкській декларації, де зазначається, що «особливі потреби» стосуються всіх осіб, чиї потреби залежать від різної фізичної чи розумової недостатності або труднощів, пов'язаних із навчанням [2].

Закон України «Про вищу освіту» визначає осіб з особливими освітніми потребами як осіб з інвалідністю, які потребують додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти; створення та забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення осіб з особливими освітніми потребами спеціальним навчально-реабілітаційним супроводом та створення для них вільного доступу до інфраструктури вищого навчального закладу з урахуванням обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я; належної державної підтримки підготовки фахівців з числа осіб з особливими освітніми потребами на основі створення для них вільного доступу до освітнього процесу та забезпечення спеціального навчально-реабілітаційного супроводу [3].

Студенти з інвалідністю мають відхилення від нормального фізичного чи психічного розвитку, зумовлені вродженими або набутими розладами. Навчання студентів з порушеннями психофізичного розвитку здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей їхнього розвитку [4]. Автори [5] залежно від типу порушення виокремлюють такі категорії суб'єктів навчання:

- з порушеннями слуху;
- з порушеннями зору;
- з порушеннями опорно-рухового апарату;
- з порушеннями інтелекту;
- з мовленнєвими порушеннями;
- зі складною структурою порушень;
- з емоційно-вольовими порушеннями та з аутизмом.

У освітньому законодавстві Естонської Республіки зазначено, що особи з особливими

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

освітніми потребами – це особи, обдарування, труднощі в навчанні, стан здоров'я, інвалідність, поведінкові та емоційні порушення, тривала відсутність на заняттях або недостатнє володіння мовою навчання яких призводять до необхідності змінити або адаптувати зміст занять, навчальний процес, тривалість занять, навчальне навантаження, навчальне середовище (навчальні посібники, навчальні приміщення, мова спілкування, зокрема мова жестів або інші альтернативні засоби спілкування, персонал підтримки, педагоги зі спеціальною підготовкою), бажані результати навчання або план роботи, складений педагогом для роботи в аудиторії. При цьому обдарування розглядаються в якості особливої потреби, якщо студент має потенціал для досягнення видатних результатів (загальні інтелектуальні здібності, академічні здібності, творче мислення, лідерські здібності, здібності до образотворчого або акторського мистецтва, психомоторні здібності тощо) [6].

І. С. Макар'єв, базуючись на численних дослідженнях з проблеми інклюзивної освіти, зазначає, що до групи осіб, які потребують особливого підходу в процесі навчання й соціалізації, слід відносити: 1) осіб із соціально незахищених груп (осіб, які вибули з системи освіти без отримання адекватних кваліфікацій та / або компетенцій); 2) осіб, які перебувають у важкій життєвій ситуації; 3) іммігрантів та етнічних меншин; 4) осіб з обмеженнями здоров'я; 5) сиріт і осіб, які залишилися без піклування батьків. При цьому автор вважає за необхідне звернути увагу на те, що особи з інвалідністю є лише однією із зазначених п'яти підгруп [7].

У таблиці 1 подано класифікацію студентів ВНЗ з особливими освітніми потребами, складену нами на основі [5; 7; 8; 9].

Таблиця 1

Класифікація студентів ВНЗ з особливими освітніми потребами

№ з/п	Особлива освітня потреба	Студенти ВНЗ з особливими освітніми потребами
1.	Соціальна (складна життєва ситуація)	– біженці; – внутрішньо переміщенні особи (переселенці); – студенти-сироти; – студенти-жертви збройних і міжнаціональних конфліктів; – жертви екологічних і техногенних катастроф; – жертви стихійних лих; – студенти, які проживають в малозабезпечених сім'ях; – студенти, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі у виховних колоніях; – маргінали;
2.	Географічна	– студенти-іноземці;
3.	Психологічна	– студенти, що потребують психологічної допомоги; – жертви насильства; – студенти з відхиленнями в поведінці;
4.	Порушення здоров'я (фізичного та психічного)	– студенти з інвалідністю; – студенти з незначними психічними відхиленнями; – студенти, що потребують фізичної реабілітації; – особи, вразливі в результаті ВІЛ / СНІДу;
5.	Старший (зрілий) вік	– студенти старшого (зрілого) віку;
6.	Військова	– учасники АТО; – учасники бойових дій; – солдати строкової служби;
7.	Вагітність	– вагітні студентки;
8.	Обдарованість	– талановиті студенти;

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

		– студенти, які потребують надвисокого рівня освіти та спеціальних освітніх програм підвищеної складності; – студенти, які мають високі спортивні досягнення; – студенти, які мають високі художні досягнення;
9.	Належність до меншин	– студенти, які належать до релігійних організацій; – студенти, які належить до мовних меншин; – студенти, які належить до етнічних меншин.

В сучасних умовах у кожному навчальному закладі має бути створене середовище навчання, що дає можливість забезпечити комплексну інклюзію студентів з особливими освітніми потребами. Одним із провідних інструментів, що забезпечує умови створення такого середовища, є педагогічна технологія мобільного навчання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Декларация о правах инвалидов № 995_117 : Принята резолюцией 3447 (XXX) Генеральной Ассамблеи от 9 декабря 1975 года [Электронный ресурс] / ООН. – 09.12.1975. – Режим доступа : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_117/print1480260331931575.

2. Саламанская декларация и Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями [Электронный ресурс] / ООН ; Министерство по вопросам образования и науки Испании // Всемирная конференция образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество, Саламанка, Испания 7-10 июня 1994 г. – Париж : ЮНЕСКО, 1994. – [X], 41 с. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/salamanka.pdf.

3. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – [К.], 01.07.2014. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

4. Косовець О. П. Методика навчання інформатики учнів професійно-технічних навчальних закладів в умовах інклюзії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – Теорія та методика навчання (інформатика) / Косовець Олена Павлівна ; Вінницький національний технічний університет. – Вінниця, 2016. – 270 с.

5. Софій Н. З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Софій Н. З., Найда Ю. М. // Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально методичний посібник / Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І. – К. : 2007. – 128 с.

6. Об основной школе и гимназии : закон № 698 [Электронный ресурс] / Председатель Рийгикогу Эне ЭРГМА. – Рийгикогу, 2010. – Режим доступа : <http://pravfond.eu/?p=743>.

7. Макарьев И. С. Классификация категорий обучающихся с особыми образовательными потребностями [Электронный ресурс] / Макарьев Игорь Сергеевич // Проблемы современного педагогического образования. – 2016. – С. 261-270. – Ялта : Гуманитарно-педагогическая академия (филиал) Федерального государственного образовательного учреждения высшего образования «Крымский федеральный университет имени В. И. Вернадского». – Режим доступа : https://elibrary.ru/download/elibrary_25673421_19060647.pdf.

8. Turkington C. The Encyclopedia of Learning Disabilities [Electronic rescuers] / Carol Turkington, Joseph Harrish. – New York : Facts on file. – 2006. – Accesses mode : <https://books.google.com.ua/books?id=ePOh9jzjZqQC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>.

9. Концепция Специального Федерального государственного образовательного стандарта для детей с ограниченными возможностями здоровья [Электронный ресурс] / Н. Н. Малофеев, О. И. Кукушкина, О. С. Никольская, Е. Л. Гончарова. – М. : Просвещение, 2013. – 42 с. – Режим доступа : <http://xn-8kcmadfbxaccagmbj3bgaqdcguqaw3aba5a1i.xn--p1ai/fgos-2/>.